

Bruxelles-Central Brussel-Centraal

Filip Keymeulen

In: *Cracks*, Voyd Edition, 2020

**Een woord vooraf;
Een bijsluiter.**

'Een zaterdagmiddag in het Centraal Station, november 2018. Buiten regende het pijpestelen. Isabelle was naar Nativitas en Christiaan was nergens te bekennen. Tonio was alleen achter gebleven, was moe en verveelde zich. Door de aanhoudende regen voelde de man zich vuil en uitgeput. Alles leek nat te zijn. Tijdens het weekend zijn er minder mensen in het station aanwezig, zijn er sowieso minder pendelaars, maar toch waren ze nog met genoeg om met hun natte schoenen en jassen het regenwater overal te verspreiden. Nergens leek er een plaats te zijn waar je droog kon zitten. Ging je aan een uitgang een sigaret roken, dan sloeg de natte koude je in je gezicht. Het onguere weer hield al twee weken aan en speelde duidelijk in op zijn gemoed. Hij probeerde wat geld bij elkaar te bedelen, maar het lukte niet. De mensen hadden de kraag van hun jas hoog opgetrokken en keken niet links of rechts. Nog geen drie euro had Tonio de laatste uren bij elkaar gesprokkeld. Hij had graag in de gang tussen het station en de metro muziek gemaakt, maar daar stond een zigeunertrio. Het was net zoals de vorige dagen, balen!'

Halfweg Brussel-Noord en Brussel-Zuid ligt net niet helemaal ingegraven, aan de voet van de Kunstberg, Brussel-Centraal. Het is een complex gebouw met verschillende niveaus en uitgangen. Het ontwerp dateert van voor de eerste wereldoorlog en is ontworpen door niemand minder dan Victor Horta. De laatste renovatie die het station ondergaan heeft, is er niet in geslaagd om de kille glorie van het Art Nouveau gebouw te herstellen. Integendeel. Het is nog meer een non-plek geworden. Een plek waarvan de identiteit gekenmerkt wordt door het vluchtige. Men trekt niet naar Londen, Parijs of Brussel om een station te bezoeken. Men komt er toe en dan zoekt men zo snel mogelijk de gewenste uitgang. Doordat de identiteit van deze plekken genegeerd wordt, zijn ze gemakkelijk te vatten. Als reiziger weet je zonder voorkennis van het specifieke station, welke uitgang te nemen, waar een treinbiljet te kopen en waar snel een sandwich of koffie op de kop te tikken. Je voelt je er omringd door mensen die in hetzelfde ritme zitten, on the move.

Het station is de dagelijkse toegangspoort tot de stad voor duizenden pendelaars. Een stroom van mensen die te lijken worden uitgekotst in de ochtend om vanaf de vroege vooravond, gaandeweg, opnieuw worden ingeslikt. Een fenomeen zo standvastig als eb en vloed, enkel onderbroken door weekends en onregelmatigheden van treinen.

Je zou denken dat iedereen in dat gebouw onderweg is, maar dat is niet zo. Er zijn mensen die blijven. Ze lijken er 's morgens vroeg te verschijnen om er laat op de avond te verdwijnen. Vaak blijven ze ook 's nachts aanwezig. Ze bevolken het station zoals jij en ik onze woning bewonen. Het balkon is hun living, het sanitair, maar ook de muur net achter de hoek, is hun toilet en badkamer. Ze slapen op een karton in de gang tussen station en metro, op het gazon rond de Madeleinekerk in een tentje of bovenaan de Kunstberg onder een afdak. Daarnaast heb je ook enkele mensen die elders wonen en afzakken om de dagjesslaven te bewonderen en elkaar te ontmoeten.

Sommigen lijken hun best te doen om op te vallen. Ze vragen ostentatief een centje, maken onderling ruzie, gaan nogal geanimeerd met elkaar om. Anderen doen er net alles aan om op te gaan in de omgeving. Het is pas als je meermaals vertraagt, uit je eigen gedachten komt en rond kijkt, dat ze je opvallen dat ze er zijn: timide mensen, mensen die niet de aandacht willen trekken, die niet anders willen zijn. Ze zitten naast het ritme, ons ritme en juist daarom zijn ze bijzonder.

'Zo heb je Jane die 's morgens en 's avonds naar de mensen komt kijken. Jane is van Denemarken, een beetje punk, maar met een peperkoeken hart. Ze bedelt 's ochtends vroeg in het eerste deel van de gang naar de metro. Nadien koopt ze zich enkele pintjes en hangt ze wat rond op het Europaplein vlak voor de grote ingang. Later op de dag verdwijnt mevrouw, niemand weet naar waar, maar de volgende ochtend, heel vroeg, voor de eerste pendelaars het station terug innemen, is ze alweer aanwezig en begint ze haar dagtaak. Jane kiest ervoor om in Brussel te blijven hangen en niet terug te gaan, up north. 'Issues with family, you know', en dan draait ze eens met haar ogen.'

'Fodé is een jonge Afrikaan die eerst aan het Noordstation zat. Hij probeerde telkens met andere reisgenoten in Engeland te geraken. Sinds enkele maanden hangt hij vooral rond in het Centraal. Hij had vrij vlug vrienden gemaakt onder de andere daklozen. Fodé is nogal bijdehands en grappig, een charmeur. De jongeman zorgt voor zijn onderhoud door regelmatig met mannen te slapen. Hij krijgt hierdoor wat geld toegestopt. Af en toe neemt één van deze mannen hem mee naar de Nieuwstraat om te gaan shoppen.'

'Op het balkon boven de tunnel die richting metro gaat, staat vaak Josiane. Mevrouw slaapt met hare Mauritz boven op de Kunstberg. Ze kruipen elke avond met zicht over de historische stad, dicht tegen elkaar onder hun groot donsdeken. Het vraagt een avond- en ochtendritueel om het beddengoed droog en proper uit te halen en terug op te bergen. Al veertig jaar samen en nog steeds zijn ze passioneel verliefd. Soms vergeten ze de mensen rond hen en tongzoenen ze erop los.'

De geschetste portretten die ik u voor de voeten gooi, zijn niet echt. Ze ontspruiten terwijl ik schrijf. Ik beschrijf plausible mensen in de marge en laat ze los in het Brusselse landschap. Het zijn geen gemodereerde echte verhalen. Ze zijn voor de volle honderd procent gefantaseerd. Ik haal die door een imaginaire testbank, met de bedoeling in te schatten of ze zouden kunnen bestaan of niet. Passeren ze deze test met succes, dan schrijf ik ze op en geef ik ze een levenswandel op papier. Ik vertik het om echte levensverhalen, die ik met de jaren

heb mogen aanhoren, te grabbel te gooien, ook al zou ik hier en daar een feit aanpassen, mannelijk vrouwelijk maken, noord zuid of jong oud. Ik ben op momenten stoemelings hun verhaal te weten gekomen, op nog andere momenten is het me bewust verteld. Ik ben verwonderd geweest, ontroerd. Ik werd boos door het onrecht van toen en nu. Ik voel me geprivilegieerd als toehoorder van deze verhalen, deze afgeven zou oneerbiedig zijn. Dit eerbied gaat nog voor op de deontologische code die me behoedt onzorgvuldig met deze verhalen om te gaan maken.

De foto's in dit boek staan hier in schril contrast mee. Als ik me de hoed van hulpverlener opzet, dan voelen ze heel fout aan. Ik moet me werkelijk over een barrière zetten om ze mooi te vinden. Dat maakt niet dat ik twijfel aan de goede intenties van Vincen en de zorgzame manier waarop hij de mensen heeft benaderd en gemotiveerd heeft om zelf aan de slag te gaan met fotografie. Tot op het laatste moment hebben ze inspraak gehad en hebben ze foto's mogen kiezen en verwijderen. Menig foto hebben ze op het bankje naast de ingang van het station verbrand. Ik ben me er ook van bewust dat het in hoofde van de artiest allemaal heel koosjer en net is. Het zijn de mensen die zelf de foto's genomen hebben en mogen kiezen. Ik bewonder de manier waarop hij deze mensen heeft kunnen activeren en ze heeft kunnen inschakelen in gans dit proces.

En toch, het vloekt in mijn hoofd. Zowel de fotograaf als diegenen die op de foto's zijn afgebeeld, verbleven op dat moment langer dan gepland in het station. Het is niet dat ze in de mooiste tijd van hun leven zaten. De mensen waren dakloos, met alle gevolgen van dien. Een foto hiervan bestendigt dit persoonlijke tijdvak en maakt dat ze erin worden opgesloten.

Een foto is sowieso problematisch. Het is het licht van een bepaald moment vastgezet op papier. In dat licht komen mensen tevoorschijn die voor altijd vasthangen aan dat welbepaald moment. Mensen worden op een foto ontdaan van verleden en toekomst. Ze zijn wie ze zijn en zo ze zullen ook altijd blijven. Het probleem met een fotoboek is dat het een document is dat lang kan meegaan. Veel van deze foto's zijn voordien al eens getoond tijdens een toonmoment in een galerij. De fotografen en de modellen wisten dat hun foto's daar ophingen. Een aantal onder hen zijn er ook zelf gaan kijken. De periode waarvoor ze hun akkoord hadden gegeven, had een duidelijk begin en einde. Bij een boek is dat anders. Het boek wordt nu gekocht en zal later misschien nog van eigenaar veranderen. Deze foto's kunnen later in een andere context gepubliceerd worden. Het is niet uitgesloten dat ze verschijnen op internet en dan kunnen deze prenten een eigen leven beginnen leiden. Dit raakt het portretrecht, maar ook het recht om zich te bedenken. Ik weet uit ervaring dat mensen die dermate in de marge leven, meermaals van mening veranderen tijdens hun verdere levenswandel. Waar men vandaag mee akkoord is, is men daarom niet meer morgen. Voortschrijdend inzicht, evolutie in hun levensverhaal, maken dat mensen de zaken anders beginnen te bekijken. Misschien wil de persoon op pagina X later niet meer herinnerd worden aan zijn periode als dakloze in Brussel? Een foto houdt hier geen rekening mee.

Het tragische aan de mensen op de foto, is dat ze ook zo vaak behandeld worden als op een foto. Als iemand die niet kan veranderen. Eens dakloos, altijd dakloos, eens verslaafd, altijd verslaafd! In de ogen van hun naasten, die vaak daarom contact verbreken, maar ook van het beleid en de maatschappij in het algemeen, zelfs al te vaak van hulpverleners in de daklozensector.

Nog altijd wordt er meer geïnvesteerd in het bestendigen van mensen in een dakloze toestand, dan in het aanbieden van een ander perspectief. Een bed voor de nacht, een kom soep voor de avond, dekens op straat, medische zorg op een dorpel,... hoe goed dit allemaal bedoeld is, het maakt dat mensen vastroesten in hun situatie en dit soms gedurende lange jaren.

'Henri woont, heeft sinds 2 jaar terug contact met zijn dochter en kan goed opschieten met zijn begeleidster van Puerto. Vorige maand heeft hij een aquarium op de kop kunnen tikken en bezit nu een school goudvissen. Twee maal per week gaat hij naar Hobo voor de computerles.'

'Isabelle woont sinds kort terug bij haar mama in Luik. Ze komt nog af en toe naar het station, maar ze zorgt ervoor dat ze in het weekend bij haar mama is, zo kan ze daar haar dochtertje in het weekend opvangen. Via L'Espace Parentalité tracht ze haar capaciteiten om mama te zijn, te ontdekken. Samen met hen en met iemand van Diogenes tracht ze zich voor te bereiden op een woning om zo later haar dochtertje bij haar te kunnen laten intrekken. '

'Pierre wordt begeleid door het Housing First Project Station Logement. Wanneer het goed gaat met hem, dan houdt hij afstand van het station en heeft hij zijn handen vol met allemaal afspraken. In zijn parcours als dakloze, maar nog meer als drugverslaafde, heeft hij het Hepatitis-C virus opgelopen. Nu hij een woning heeft en begeleid wordt hierin, heeft hij ook de ruimte om op een goede manier zijn afspraken na te komen met het Réseau Hépatite C.'

'Mauritz zit in een rusthuis niet ver van het Atomium. Nadat zijn Josiane was overleden, is hij daar ingetrokken. Zijn namiddagen komt hij graag nog slijten in het station. Hij valt helemaal niet op, tenzij je goed kijkt en ziet dat er een naamkaartje rond zijn hals hangt. Soms neemt meneer de verkeerde tram terug en met dat kaartje kunnen andere mensen hem terug op weg helpen. Soms brengt de politie hem terug thuis. Op het kaartje staat zijn naam, telefoonnummer en adres van de home.'

Zonder dat de foto's dit vertellen, is er intussen zonder twijfel heel wat veranderd in het leven van de hoofdrolspelers van dit boek. Misschien vond iemand een woning; kwam een andere via omwegen terug op straat terecht; een derde had opnieuw contact met zijn familie en nog een vroegere dakloze zit in een onthaaltehuis.

Dat is niet te zien op deze foto's. Het vluchtige heden is vastgelegd en toegankelijk gemaakt voor een wel heel groot publiek welk een oordeel over al deze mensen gaat vormen. De toeschouwer moet weten dat de foto's genomen werden in een continuüm van verleden naar toekomst en wat je daar ziet, niet meer is. Zonder dit besef zou men het boek niet mogen inkijken. Zonder dit in het achterhoofd, dwingen deze portretten u deze mensen op een

bepaalde manier te veroordelen. Uw kijk, beste toeschouwer, zou deze mensen wel eens kunnen beroven van verleden en toekomst. Niemand verdient het om op zo een manier gekortwiekt te worden!